کرونا د اسلامی شریعت په رڼا کی:

د کورونا وایروس (کوویډ۱۹) په هکله تفصیلی فتوا

لیکنه : استاذ دکتور علی محیی الدین د مسلمانانو د

Ketabton.com

علماؤ د نړیوالی اتحادیې عمومی منشی

ژباړه : عبد الظاهر الأثری.

۱۳۹۸ / ۱۲/ ۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرونا د اسلامي شریعت په رڼا کې:

د کورونا وايروس (کوويد١٩) په هکله تفصيلي فتوا

ليکنه : استاذ دکتور علي محيى الدين د مسلمانانو د علماؤ د نړيوالي اتحاديى عمومى منشي

ژباړه : عبد الظاهر الأثرى.

د نوي کورونا وايروس ، چې نړدې د ډيرو خلکو ژوند ګوابنې او په ډيره تيزئ سره خپريږي د تعامل د حکم په هکله پوښتنې زياتى شوي.

د دغې ناروغئ د خپريدو څخه د خلاصون په موخه د جماتونو د تړلو، د جمعې او د جماعت د لمانځه د پريښودو څه حکم دى؟

او هغه کومې دعاګانې او چارې دي چې يو مسلمان يې په داسې وبايي ناروغيو کې تر سره کړي ؟

د محترم شيخ جواب په لاندې توګه دى:

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمين، وعلى آله وصحبه وبعد،

لمړى: داسې وباګانې او وايروس راتلل د الله تعالى د تقدير برخه ده، او د الله تعالى په قدرت د قاطع دلايلو څخه يو دليل دى تر څو هغه څوک چې الله تعالى يى هلاکول غواړي د الله تعالى په يو کوچني لښکر هلاک شي (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ).

په همدې توګه دا د الله تعالى خوښه ده چې هر څوک که مسلمان وي يا غير مسلمان وربانديې مبتلا کړي، او الله تعالى پر داسې وباګانو ډيرو نورو ته درس ورکول غواړي، هغه مسلمان چې په داسې وباګانو صبر وکړي الله تعالى ورته د شهيد اجر ورکوي، په صحيح البخاري کې حديث شريف دى: أن عائشة ــ رضي الله عنها ـ سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الطاعون فأخبرها ..أنه كان عذاباً يبعثه الله على من يشاء، فجعله الله رحمة للمؤمنين "فليس من عبد يقع الطاعون، فيمكث في بلده صابراً يعلم أنه لن يصيبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

إلا ما كتب الله له إلا كان له مثل أجر الشهيد"

(عائشې رضی الله تعالى عنها د نبي كريم ـ صلى الله عليه وسلم ـ څخه د طاعون) ـ وباء ـ په هكله پوښتنه وكړه : نبي كريم ـ صلى الله عليه وسلم ـ ورته وويل : بېشكه چې دا د الله تعالى عذاب و په هغه چا چې يې اراده وه رالیږلی و، الله تعالى د مؤمنانو لپاره رحمت كړ، هيڅ بنده مسلمان به نه وي چې دا طاعون ورته رسيږي او په خپل وطن كې پاتې شي ،صبر وکړي او دا يی باور وي چی د الله تعالى د تقدير نه پرته هيڅ شی ورته نه رسيږي مګر د داسې بنده لپاره به د شهيد اجر وي.)

دويم : اسلام په مونږ دوه كارونه لازموي:

١ـ په الله تعالى باندې سم ايمان او باور درلودل، او دا چې هر څيز د الله تعالى د تقدير سره سم د الله تعالى په قدرت سرته رسيږي، او بله دا چې مونږ ته د الله تعالى څخه د مقرر څيز نه پرته هيڅ هم نه رسيږي (لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا).

٢ـ د اسبابو كارول چې په دې کی پرهيز، علاج ، د روغتيا لپاره ځان ساتنه او ټول هغه څه چې د روغتيا پالو له لورې لازم ګڼل كيږي، په دې سره د حضرت عمر فاروق رضى الله تعالى عنه د موقف څرګندونه كوي، كله چې عمر فاروق رضى الله تعالى عنه پوه شو چې شام كې وباء خپره ده، د شام هيواد ته د ننوتلو څخه انكاري شو، ابو عبيده بن الجراح ورته وويل: ايا د الله تعالى د تقدير څخه تېښته كوي ؟ عمر فاروق رضى الله تعالى عنه وفرمايل: هو ، د الله تعالى د تقدير څخه د الله تعالى تقدير ته تښتو.

او همدا د تلې د دواړو طرفينو د برابرښت پوهه ده، يعني د تلې ښي اړخ کې بايد په الله تعالى د ايمان عقيده وي، او د تلې په چپ اړخ كې د مشروع وسايلو كارول وي، ځكه الله تعالى د همدې وسايلو د كارولو امر كړی دی.

دريم : د طاعون ناروغي معلومه ده ، چې د وباء څخه عموميت لري ، د لغت علماء داسې وايی چې: وباء طاعون ته ويل كيږي، او دا هر هغه عام مرض دی چې د يوې سيمې خلكو باندې راځي.

څلورم: شک نشته چې دا وباء ګاني عذاب دی ، بلكه الله تعالى ورته (رجز) ويلی او دا كلمه په قرانكريم كې لس وارې په عامو او سختو دنياوي او اخروي عذابونو په معنى

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلی ده.

خو د الله تعالی د سننو څخه یوه دا ده چې کله کله که د الله تعالی عذاب نازل شي نو یواځې ظالمانو ته نه بلکه نورو ته هم رسیږي، الله تعالی فرمايي: (وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً).

په همدې توګه د الله تعالی د سننو څخه دا هم ده چې کله وباء ګانی خپرې شي بیا نو د ظالم او کافر او مؤمن تر مینځ توپیر نه کوي ، خو په دې وخت کی په مؤمنانو واجب دي چې ټول هغه لازم اسباب چې په شرعي، عقلي او روغتیايي لحاظ غوښتنه کوي وکاروي.

پنځم: اسلام د وباء یا د وژونکي وایروسونو د ښکاره کیدو په وخت د یو سلسلې لاربښونو مراعات لازمي کړی دی:

1. خپله سیمه او ښار د روغتیا په خاطر پرینښودل ، یا کومه سیمه کې چې طاعون یا وباء راغلې د روغتیا په خاطر هلته نه ورتلل په صحیح مسلم شریف کې راغلي:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعُونُ آيَةُ الرِّجْزِ ابْتَلَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ نَاسًا مِنْ عِبَادِهِ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِ وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَفِرُّوا مِنْهُ"

ژباړه : نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلي: طاعون د سخت عذاب نښه ده، الله تعالی وربانديٍ ځیني خلک اخته کړي، که تاسې د کوم ځای د طاعون خبر واورئ هلته مه ورننوځئ، او کله که په هغه ځمکه طاعون راشي چې تاسې پکې یاست نو له دغه ځایه تېښته مه کوئ.

زمونږ پخوانیو علماؤ یادونه کړې چې د روغتیا په خاطر د خپلې سیمې څخه د ناروغی پر مهال د نه وتلو حکمت دا دی چې: ناروغي خپره نشي، نور خلک په دې ناروغی اخته نشي، تر څو هغوی ته د ضرر رسولو ګناه ورپه غاړه نشي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی: " لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ"

ژباړه : نه به د بل څخه څوک متضرر کیږي او نه به چاته ضرر رسول کیږی.

بناء دا جایز نه ده چې څوک نورو ته په دین، بدن ، عقل، مال او یا په نورو شیانو کې د ضرر رسولو سبب شي، په همدې توګه مادي او معنوي دواړو اړخونو کې باید نورخلک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپل ضرر څخه وساتي، بلکې پخوانیو علماؤ د ساري ناروغیو د خپروني په تحریم ټینګار کړی دی.

اوهغه سیمه کې چی وباء خپره شوې، د نه ورتللوحکمت دا دی چې خپل نفس د هلاکت سره مخامخ نه کړي، یا د هلاکت سبب کیږي، ځکه چې د بدن او روغتیا ، او د عقل ساتنه د شریعت د مهمترینو مقاصدو څخه ده.

2. ـ هغه هوا چې په وبایی وایروسونو ککړه وي تنفس نکړئ، معنی دا چې کوم ناروغان چی په دې ناروغۍ اخته دي ورنږدې نشئ، البته صرف د علاج په خاطر ورنږدې کیدای شي هغه هم د لازم وسایلو د کارولو وروسته، ځکه نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایی: " وَفِرَّ مِنْ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنْ الْأَسَدِ" یعنی د هغه ناروغ څخه چې د جذام په وبایي ناروغۍ اخته دی داسې ځان وساته لکه څرنګه د زمري څخه ځان ساتې، او د دې حدیث شریف د " لَا عَدْوَى" یعني ناروغي بل چاته سرایت نه کوي، صحیح حدیث سره کوم تناقض نشته

مطلب دا دی چې ناروغي د جاهلیت د عقیدې په څیر په خپل ذات او طبیعت سره بل چاته سرایت نه کوي، همدا د سمې او شرکي عقیدې معیار دی، البته د ساري ناروغیو څخه تېښته د اسبابو د کارولو په معنی ده چې الله تعالی یې د کارولو امر کړی دی ، د همدې معنی په سموالي دا بل حدیث شریف هم ټینګار کوي " لَا يُورِدُ مُمْرِضٌ عَلَى مُصِحٍّ" یعنی په ناروغۍ اخته به روغانو ته نه ورځي.

3. احتیاط او ځان ساتنه، او د هلاکت د اسبابو څخه ځان ژغورنه، اوټولې چارې الله تعالی ته سپارل، او په الله تعالی باورکول، پرته د سوچ فکر او هر ډول تشویش، ابن اثیر په خپل کتاب: الکامل فی التاریخ کی یادونه کړې: کله چی مسلمانان په عمواس نومې وباء مبتلاء شول، عمرو بن العاص روغ خلک غرونو ته د یو وخت لپاره و ویستل او په غرونو کی یی ډلې ډلې وویشل، او د یو بل سره د یو ځای کیدو څخه یی منع کړل، تر ډیر وخته دا ډلې په غرونو کی پاتی شوې تر څو په ښارونو کی په ناروغۍ اخته ټول ناروغان شهیدان شول نو په غرونو کې پاتې ټولې ډلې ښارونو ته راستانه شوې، او همدا د هغه مهال روغتیایي ځان ساتنه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. په دې ډګر کې بله مهمه لاربښونه دا ده چې په هر چا د خپل ځان علاج واجب دی ، او په ټولنه او حکومت واجب دي چې د داسې ساري ناروغيو د علاج په خاطر خپل ټول امکانات په کار واچوي ، او هغه څوک چې د خپل ځان علاج نه کوي د ډېرو دلايلو له مخې ګناه ګار دی، د تفصيل لپاره زمونږ کتاب : فقه القضايات الطبية المعاصرة ته مراجعه وکړه.

5. د ناروغۍ اعلان، کله چې څوک پوهه شي چې په وباء اخته شوی، او يا دا چې د وباء په محيط کې يې شپې کړي خو د ځينی ضرورتونو په خاطر د وبايی محيط څخه را وتلی بايد مسؤلين په خپل حال خبر کړي، که مسؤلين خبر نه کړي نو د دوه جرمونو مرتکب دی : يو جرم د ناروغۍ د پټولو، او بل جرم د ناروغۍ د انتقال لامل کيدلو او د ناروغۍ د خپرولو، هر څوک چې په دې ناروغۍ اخته کيږي دا يي د خپروني په ګناه کې برخه لري، حديث شريف کې راځي: " الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ". يعني حقيقي مسلمان هغه دی چې نورو مسلمانانو لپاره هغه څه خوښ کړي چې ځان لپاره يی خوښوي او څه چې د ځان لپاره بد بولي د نورو مسلمانانو لپاره هم بد وبولي.

شپږم: د ناروغيو خپريدلو څخه ډار :

اسلام د فطرت سره سم دين دی نو ځکه د دې ناروغيو څخه د ډاريدلو نه څوک نه منع کوي، البته په ناروغۍ مبتلاء بايد دا ايمان او باور ولري چی الله تعالی يواځې خالق دی او د هر څه لپاره الله تعالی اسباب پيدا کړي دي. بلکه د ناروغيو څخه ويره او ډار واجب دی.

حافظ مناوي وايی: د واجب ډار څخه يو دا ده چې څوک د جذام په ناروغۍ اخته وي ورڅخه و ويريږي تر څو پخپله په دغه ناروغيو اخته نشي. او همدا حديث شريف دی چې : "فِرَّ مِنْ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنْ الْأَسَدِ" نو د خپل نفس او جسم او خپلو کټو او د بدن غړو، مالونو او عزتونو ساتل واجب دي. بل دليل چی د ناروغيو څخه د ډار او ويرې جواز نه بلکه وجوب معلوميږي د ابن ماجه روايت دی چی : { أَنَّهُ كَانَ فِي وَفْدِ ثَقِيفٍ رَجُلٌ مَجْذُومٌ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:" ارْجِعْ فَقَدْ بَايَعْنَاكَ"}.

يعني هغه د ثقيف قبيلې وفد چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د بيعت لپاره راغلی و

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو تن پکې په جذام ناروغۍ اخته و، پیغمبر علیه السلام ورته ځوک ور واستاوه چې ته ستون شه ستا بیعت تر سره شو.

د خوراک څښاک په مورد کی د ځان ساتنې او احتیاط په وجوب ډیر دلایل دي او په ځانګړي ډول هغه احادیث چې د لوښو او ظروفو د پټولو په هکله راغلي دي، همدارنګه هغه احادیث چې هغې کې د علاج امر شوی یا هم د لاسونو او خولې د مینځلو امر شوی، په همدې توګه هغه احادیث چې په لارو، او ونو لاندې او عامه ځایونو کی د لوي او وړوکي قضاء حاجت څخه منع راغلی تر څو نور خلکو ته یی بدې اغیزې ونه رسیږي.

نو اسلام دین د داخلی او خارجی د پاکوالي او نظافت دین دی، الله تعالی فرمایی: (وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ) یعنی جامې او کالی دی پاک کړه، په همدې توګه الله تعالی فرمایی: (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) یعنی الله تعالی د توبه کوونکو او نظافت لرونکو سره مینه کوي.

همدا ده چې اسلام د اودس، غسل او د کورونو او د میدانونو په نظافت او صفایی ټینګار کوي.

د دغه دلایلو څخه یو هم د ابو ذر رضی الله تعالی عنه حدیث دی : عن أبي ذر رضی الله تعالی عنه: عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" عُرِضَتْ عَلَيَّ أَعْمَالُ أُمَّتِي حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِي مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الْأَذَى يُمَاطُ عَنْ الطَّرِيقِ وَوَجَدْتُ فِي مَسَاوِي أَعْمَالِهَا النُّخَاعَةَ تَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ لَا تُدْفَنُ"]

یعني: ابو ذر رضی الله عنه وایي چې نبي علیه السلام فرمایلی دي: ماته زما دامت نیک او بد اعمال را وړاندې شول، ما په نیکو اعمالوکې د لارې څخه د خزلو لرې کول هم ومیندل، او د بدو اعمالو تر مینځ مې هغه بلغم ولیدل چې په مسجد کی ښکاره پراته و او چا وربادنې خاورې هم نه وې اړولې.

اوم : د وباء له امله کوم کوم شیان پرېښودل جایز دي

شک نشته چې الله تعالی د شریعت اسلامي د مهمو مقاصدو څخه یو هم د دین او نفس ساتنه یاده کړې ده ، نو اصل دا ده چې د دین او نفس دواړو ساتنه وشي او تر مینځ یي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعارض پېښ نشي پر مونږ د دواړو ساتنه واجب ده یعني باید هم دین وساتو او هم خپل بدنونه او عقلونه، خو کله کله د دواړو ساتنې تر مینځ تعارض راځي چې دلته د الله تعالی په بندګانو لطف ، رحمت او مهرباني څرګندیږي، الله تعالی د ځینو عباداتو په پرېښودو ببښنه کوي، لکه څرنګه چې د اکراه په حالت کی د کفر په کلمه نطق جواز لري، الله تعالی فرمایی: ☹ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ) یعني هغه څوک د الله تعالی د ګرفت څخه مستثنی دی چې د اکراه سره مخامخ شي خو زړه یې په ایمان مطمئن وي. د دې ایت ورته نورو ایتونو څخه او د نبوي سیرت څخه دا لاس ته راځي چې ویره او خوف د فرائضو او واجباتو د پرېښودو لپاره یو مقبول عذر دی البته کله چې په خپلوشرطونو برابر وي، د دې موضوع سره اړوند لاندېني شیان د یادونی وړ دي:

1- د لمونځ کونکو تر مینځ د وباء د خپریدو د ډار څخه د جمعې او د جمع لمونځ پرېښودل

زمونږ فقهاؤ ویلي دي چې هغه ویره او ډار چې له کبله یي جمعه او د جمع لمونځ پرېښودل کیږي په درې قسمه دی :

1- دا چې یو سړی د ځان په هلاکت و ډار شي یا د بدن ځینو برخو په تلف وډار شي یا وربانديې کوم تېری کیږي یاهم د سختو وهلو خطر ولري، یاهم د اختطاف یا د بندي کیدو خطر سره مخامخ وي ، یاهم د ځناورو د حملې سره مخامخ کیږی، په دې ټولو حالاتو کی جامع جمات ته چی دغه خطرونه پکی وي پرېښودل جواز لري.

2- دا چې یو څوک د جمعې یا د جماعت د لمونځ په تللو کی د مال د ضایع کیدو خطر سره مخامخ کیږي، بلکه که څوک د خپلې سورلی په هکله ویریږي چې ځناور یی وداړي هم جمعه او جماعت پرېښودل جواز لري.

3- دا چې څوک د جمعې یا جماعت د تللو له کبله د خپل اهل او اولاد په هکله خطر ولري، مثلا د چا په کور کی یو ماشوم وي او داسې څوک نه وي چې د هغه ساتنه وکړي او یا دا سړی ویره لري که لمونځ په خاطر مسجد ته ولاړ شي یو نږدې انسان د مرستې پرته له مرګ سره مخامخ کیږي او یاهم د شهادت د کلمې د تلقین څخه محرومیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کڼ شمير دلايل شته چې د جمعې لپاره تګ هله واجب دی چې انسان ته نفس په رابطه کوم خطر متوجه نه وي همدارنګه اهل او مال ته يي هم خطر متوجه نه وي، دلايل په لاندې توګه دي:

1- (وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ) يعني الله پاک پر تاسي په دين کې کوم تنګسي نه ده لازمه کړې، بل آيت کې راځي:

2- (يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ) يعني الله تعالی پر تاسو د اسانی اراده لري او د سختی اراده نلري .

ابن قدامه وايي: د جمعې او د جماعت په پرېښودو خايف يعني د ډار او ويرې ښتن معذور بلل کيږي، نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي: " مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ اتِّبَاعِهِ عُذْرٌ قَالُوا: وَمَا الْعُذْرُ؟ قَالَ: خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ" يعني څوک چې اذان واوري او د اذان اجابت څخه کوم عذر نه وي منع کړي ، صحابه ؤ و فرمايل : عذر څه شي دی؟ نبي کريم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: د عذر څخه مراد ويره او ناروغي ده .

او خوف او ويره په درې قسمه ده:

1. په نفس ويره
2. په مال ويره
3. په اهل ويره

نو دغه ټولو دلايلو ته په پام سره د وباء ګانو لکه کرونا يا (کوفيد19)د خپريدو پر مهال د جمعې او جماعت لمونځونو ته نه حاضريدل جواز لري ځکه دا ويرونکې وباء ګانی بلل کيږي، خو په دې شرط چې ويره او ډار يقيني وي او صرف يو وهمی شايعه نه وي؛ ځکه د واجباتو پرېښودل تر هغه جواز نلري تر څو غالب ګمان نه وي راغلی، يا دولتي چارواکو امر نه وي کړی او ياهم د روغتيا اړوند لورو چې متخصصين وي غوښتنه نه وي کړې.

البته زما په آند د جامع جوماتونو تړل تر هغې جواز نلري تر څو وباء خپره شوې نه وي يا دولتي چارواکي يې د تړلو اوامر نه وي صادر کړي، د مکاتبو او مساجدو د تړلو لپاره معيار د حکومتي چارواکو يا د روغتيايی ادارو اوامر صادريدل دي، که داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوامر صادر شي نو بيا په هغه سيمو کې چې د وباء د خپرويدو ويره وي بايد مساجد او مکاتب وتړل شي، اما نورو سيمو کې بايد جماتونه او مکاتب خلاص پاتي شي.

د وباء له امله د حج او عمرې ځنډيدل

زما د علم سره سم په تاريخ کې داسې پېښه نه ده ثبت شوې چې له کبله يې د حج مراسم په کلي ډول ځنډيدلي وي، البته د قرامطه ؤ له کبله ځو کاله د حج مراسم ځنډيدلي چې دوی د کرغيړن حکومت په دوران کې د حج مراسم بند کړي و، او په ځينې نورو ښارونو کې د طاعون او د وباء له کبله هم بند شوی وو،

حافظ ابن کثير په خپل مشهور کتاب البدايه والنهاية کې ليکلي دي، د ٣٥٧هـ کال په مشهورو پېښو کې د ماشري ناروغي په مکه مکرمه کی خپره شوه په پای کې ډير خلک پکې مړه شول او په همدې کال د حاجيانو اوښان په لارو کې د زياتي تندې له کبله مړه شول چې مکې مکرمې ته ډير لږ شمير کې ورسيدل او هغه هم اکثره يې د حج د فريضې د اداء کولو ځخه وروسته مړه شول،

په کال 2009م کې کله چې د انفلونزا ((H1_N1ناروغي خپره شوه د حج د ځنډولو ځينې فتوګانې را ښکاره شوې، خو هغه مهال د سعودي حکومت موضوع د فقهي او طبي له اړخه وڅيړله او دې نتيجې ته ورسيدل چې د انلفونزا خطر باوري نه دی نو د حج د بنديدو اعلان يې ونکړ، خو بيا يې هم جدي قدمونه پورته کړل په علمي او فني لحاظ يې اجرآت سخت کړل او د بوډاګانو او ناروغانو راتلل يې منع کړل.

سږکال1441هـ چې د 2020م سره سمون خوري د سعودي حکومت د کورونا ناروغی له کبله عمره تر نا معلوم وخت پورې وځنډوله تر ځو وقايوي اجرآت يې کړي وي.

په کال 1316هـ د حج د ځنډيدلو هڅه وشوه ځکه چې په هاغه وخت کی د کوليرا ناروغي د خپريدولو د فرانسوي استخباراتو له لورې اوازې شوې وې.

د حج د اداء کولو وخت د مستعمرې او اشغال شوي مسلمانانو لپاره ډير خطرناک و؛ ځکه په عمومي توګه حاجيان به د علماء او مفکرينو او د اسلامي پوهنتون د داعيانو سره ليدني کولې نو ځکه د فرانسي استخباراتو اوازه واچوله تر ځو د مستعمرې مسلمانان و ډار کړي او حج ته ولاړ نشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سید محمد رشید رضا د مصر هیواد د موقف یادونه کړې او ویلي یې دي: په مصر کی د وزیرانو ځانګړی مجلس دائر شو تر څو د حاجیانو د حج څخه د منع کولو موضوع وڅیړي چې ګوا کي حاجیان به د حجاز څخه مصر ته وباء را انتقال کړي، خو دا چې حج د دیني ارکانو څخه یو رکن و او د دیني چارو سره یې اړه درلوده نو ځکه یی د وزیرانو مجلس پریکړه نه شوه کولای ترڅو چې یې د دینی علماؤ څخه فتوا او موافقه نه وي اخستی، نو ځکه د وزیرانو د مجلس مشر د مصر د قاضی ، شیخ ازهر، د مصر مفتي، شیخ عبد الرحمن النواوي، د حقانی مفتي، شیخ عبد القادر الرافعي او د علمي مجلس پخواني رئیس څخه وغوښتل تر څو مجلس کې ګډون وکړي ، کله چې یې مجلس کې ګډون وکړ او مجلس په خپریدو شو، د دې فتوا د لیکلو لپاره سره راټول شول تر څو یې د وزیرانو مجلس ته ولیږدي، فتوا یې په لاندیني متن تحریرکړه: { الحمد لله وحده.. لم یذکر أحد من الأئمة من شرائط وجوب أداء الحج عدم وجود المرض العام في البلاد الحجازیة، فوجود شيء منها فیها لا یمنع وجوب أدائه علی المستطیع }

ژباړه : الحمد لله .. هیڅ یو امام د حج وجوب د اداء کولو لپاره د حجاز په سیمه کې د عامې ناروغی نه شتون شرط ذکر کړی نه دی ، نو که لړه ناروغي شتون هم ولري د توانمند لپاره د حج اداء کول نه منع کوي.

بناء که څوک د حج د اداء کولو اراده لري که څه هم مرض موجود وي توانمند کولای شي چې حج فریضی لپاره ولاړشي.

البته هغه شرعي نهي چې د وباء ځمکې ته د تللو څخه منع کوي، ورڅخه هغه حال مراد دی کله چې ورسره په مقابل کې یو قوي شی مخامخ نه وي او دلته ورسره د حج قوي فریضه مخامخ ده، او همدا موضوع زموږ د علماء کرامو په خبرو کی شتون لري.

دا (مصری فتوا) فتوا په ۲ ذی الحجة کال ۱۳۱۶هـ کی ولیکل شوه.

هذا والله أعلم،

والحمد لله رب العالمین

خو راجح نظر دا دی چې کله که وباء په یقیني توګه یا هم په غالب ګمان خپره شوي وي او د تجربه لرونکو او متخصصینو له خوا تائید شوي وي چې ټول حاجیان یا ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاجیانو ته د ګنې ګوڼې له امله ناروغي رسیږي نود عمرې او د حج د اداء کولو مراسم په لنډمهاله توګه او د اړتیا سره سم منع کول جایز دي .

د فقهاؤ په اتفاق د لارې د ویرې په مهال د حج پرېښودل جایز دي، بلکه توامندي د لارې امن او امان پورې تړلی ده، نو څکه وبايي ناروغۍ د حج او عمرې د څنډيدو لپاره يو مباح عذر بلل کيږي البته بايد د ناروغۍ څخه خوف او ويره په غالب ګمان شتون ولري، او د دې پريکړې کول د متخصصينو ډاکترانو مسؤليت دی، چې دڅنډولو فرمان به د سعودي عرب د حکومت لخوا صادريږي.

خو که حج او عمرې ته تګ د سعودی حکومت لخوا منع نشي، نوحج ته تګ يا نه تګ پريکړه به بيا هغه هيواد ته سپارل کيږي چې وباء ورپکې خپره شوې ده تر څو حج يا عمره وځنډوي او کنه. تر څو وباء يا طاعون نورو حاجيانو ته انتقال نکړي.

اتم : دعاء ګاني او الله تعالی ته عاجزي کول

د طبي علاج کولو سره سره مستحب ده چې هر مسلمان د وباء د خپريدو پر مهال لاندې دعاء ګانی ديرې ولولي:

- (قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)[
- (بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم)

درې وارې يا هم ډير،

- (أعوذ بكلمات الله التامات من شرّ ما خلق)
- سورة الإخلاص درې وارې،
- المعوذتين درې وارې ،
- (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ استُرْ عَوْرَاتي، وآمِنْ رَوْعَاتي، اللَّهمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَينِ يَدَيَّ، ومِنْ خَلْفي، وَعن يَميني، وعن شِمالي، ومِن فَوْقِي، وأعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحتي)
- (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)
- (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ)
- (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُنُونِ، وَالْجُذَامِ، وَمِنْ سَيِّئِ الأَسْقَامِ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

•د قرآن الکریم، اوذکر تسبیحات ډیر ډیر لوستل.

هذا والله أعلم

اول د رجب الخیر 1441هـ

ما دا لیکنه د قاری صیب اکمل احرار اللغمانی له وال څخه راخیستی...

چی اوس د مصر هیواد په الزهر پوهنتون کی خپلی اسلامی زده کړی پرمخ بیایی.

(زه انجینر فریدون دلسوز اللغمانی د لغمان پوهنتون د سیول انجینری محصل)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library